

Funktionsrättskonsekvensbeskrivning, FKB

Mänskliga rättigheter i fokus

Funktionsrättskonsekvensbeskrivning, FKB, utgår från mänskliga rättigheter och ”FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning”. Syftet med att använda verktyget FKB är att främja mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. FKB har tagits fram av Funktionsrätt Stockholms län tillsammans med sina 44 medlemsorganisationer med cirka 70 000 medlemmar.

Målet är att en FKB ska bidra till att göra rätt från början. Det innebär att regionen slipper att göra justeringar i efterhand som kan vara både kostsamma och ta lång tid. FKB förebygger diskriminering och rättighetskränkningar i samhället. En FKB bygger på ett normkritiskt förhållningssätt¹. Med en FKB är det lätt att tillämpa universell utformning² och skapa samhällsmiljöer som är tillgängliga och användbara för alla.

Region Stockholm ska använda FKB i alla beslutsprocesser som påverkar medborgarna. FKB ska underlätta för beslutsfattare att ha med funktionsrättsperspektivet redan från början. Funktionsrättsföreningar kan använda FKB i sitt intressepolitiska påverkansarbete.

Vad är FKB?

FKB är ett tydligt och strukturerat verktyg som är lätt att använda på strukturell nivå och på individnivå. FKB används för att identifiera och tillvarata kunskaper om behov, förutsättningar och möjligheter för personer med funktionsnedsättning. Det ska användas i dialogen mellan funktionsrättsorganisationerna och regionen.

Strukturell nivå

Beslut på strukturell nivå är de som fattas i regionens nämnder och förvaltningar. Verktyget ska vara en vägledning som följer hela beslutsprocessen. Det innebär att en FKB ska finnas med från början via tjänsteutlåtande, beslut, genomförande, till uppföljning och utvärdering. Funktionsrättsperspektivet ska genomsyra alla regionens verksamheter.

Individnivå

FKB ska fungera som ett stöd i kontakten mellan medborgare och alla verksamheter som Region Stockholms ansvarar för. Det kan till exempel handla om mötet mellan patient och vårdpersonal eller

---

¹ [Universell utformning | Certec \(lth.se\)](#) (2021-09-16)

² <https://www.jamstall.nu/fakta/normkritik/> (2021-09-16)

resenär och trafikförvaltningens kundtjänst. Målet är att en person med funktionsnedsättning ska uppnå bästa möjliga hälsa och full delaktighet i samhället. En FKB är ett konkret stöd för den enskilda individen.

Utgångspunkter för FKB

FN:s konvention och svensk lagstiftning

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Funktionsrättskonventionen, godkändes av Sverige 2009. Den fastslår att personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt i samhället som alla andra. Alla offentliga myndigheter, däribland kommuner och regioner, har ansvar för att konventionen blir verklighet och följs. Det offentliga ska involvera personer med funktionsnedsättning eller organisationer som företräder dem i frågor som rör dem. FKB ska vara ett verktyg i dialogen mellan parterna. Mänskliga rättigheter är okränkbara.

I Sveriges grundlag, regeringsformen, anges att diskriminering inte får förekomma på grund av funktionsnedsättning. Detta innebär ett grundlagsskydd mot diskriminering i allmänhet för personer med funktionsnedsättning. I diskrimineringslagen finns sju diskrimineringsgrunder³, däribland funktionsnedsättning. Lagen är tvingande och ska ge skydd till individer som riskerar att utsättas för diskriminering i samhället. Bristande tillgänglighet är sedan 2015 en diskrimineringsgrund.

Normkritik

FKB är baserat på ett normkritiskt förhållningssätt för att motverka den ojämna maktbalans som upprätthålls av normer. Normkritik⁴ är en pedagogisk metod för att skapa mer jämlikhet och inkludering i samhället. Det innebär att normer behöver vidgas för att inkludera alla. Att ha ett normkritiskt förhållningssätt innebär att göra en analys av medborgares olika behov och förutsättningar. Att utgå ifrån en normperson, som har full rörlighet, kan springa, se, läsa, höra, förstå och processa information är inte normkritiskt.

FKB inkluderar alla och innefattar ett intersektionellt perspektiv. En intersektionell analys innebär ett bredare synsätt på kategorier. En intersektionell analys synliggör att personer kan ha flera intersektioner och utsättas för flera diskrimineringsgrunder parallellt. En person kan till exempel ha en normbrytande funktionsnedsättning, en

---

³ [Diskrimineringsgrunder - vad är det? | DO](#) (2021-09-16)

⁴ [Ordlista | Jämställ.nu \(jamstall.nu\)](#) (2021-09-16)

normbrytande etnisk tillhörighet och en normbrytande sexuell läggning samtidigt.

Social hållbarhet

Social hållbarhet⁵ är ett begrepp som används för att beskriva att alla medborgare har rätt till bästa fysiska och psykiska hälsa, och slår fast människors lika värde och delaktighet i samhället. En FKB är nödvändig som ett komplement för att uppnå social hållbarhet för personer med funktionsnedsättning.

Principen om universell utformning

Principen om universell utformning utgår från att produkter, tjänster och miljöer är tillgängliga och användbara för den som behöver det mest och är därmed bra för de flesta medborgare. Principen handlar om att redan i planeringsfasen utgå från att olika personer har olika förutsättningar.

Fyra sorters tillgänglighet

För att uppnå ett inkluderande samhälle behöver samhällets livsmiljöer vara anpassade efter människors behov. Därför ska alla regionens verksamheter ha kunskap om och kunna möta alla medborgare på ett respektfullt sätt. Begreppet tillgänglighet används ofta i ett brett perspektiv. FKB gör en djupare analys av tillgänglighetens fyra olika aspekter:

- Fysisk tillgänglighet innebär att personer som har olika funktionsnedsättningar kan förflytta sig, vistas och röra sig så obehindrat som möjligt i samhällets miljöer.
- Kognitiv tillgänglighet innebär att det ska vara lätt att hitta, att förstå och bearbeta information. Till exempel en kognitivt tillgänglig orienteringstavla på sjukhus. En vårdinrättning som har tillämpat FKB har en tydlig genomarbetad struktur och logik.
- Kommunikativ tillgänglighet innebär att alla kan ta del av informationen. Det kan gälla hörbarhet, läsbarhet, förutsägbarhet och tydlighet. Det ska finnas alternativ när kommunikationen inte fungerar, till exempel om en person inte hör så ska det finnas visuell information. Ett fordonsslag som har tillämpat FKB har en tydlig genomarbetad struktur och

---

⁵ [Social hållbarhet - Mötesplats social hållbarhet \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

logik i kommunikationen.

- Digital tillgänglighet ska ta hänsyn till personer som till exempel har synnedsättningar, hörselnedsättningar, kognitiva funktionsnedsättningar eller har dyslexi. Den digitala tillgängligheten är lagstadgad genom lag om tillgänglighet till digital offentlig service (Lag 2018:1937). Ett digitalt verktyg, tex en ny app som har tillämpat FKB har en tydlig genomarbetad struktur och har utfört en gedigen tillgänglighetstest för där olika målgruppers behov har analyserats.

Lösningar som passar alla

En FKB beskriver behovet av lösningar som ökar tillgängligheten och därmed inkluderar alla. För att undvika utanförskap måste det finnas olika sorters lösningar, så att alla kan hitta en lösning som fungerar för dem. Av den anledningen är det viktigt att redan i uppstartsfasen tänka på tillgängligheten, så att appar, byggnader, tjänster, med mera, fungerar för flera målgrupper, i stället för att lägga till dyra och exkluderande sär lösningar i efterhand.

Det är viktigt att redan i uppstartsfasen tänka på att det måste även finnas lösningar helt utanför det digitala, till exempel ett fysiskt telefonnummer och en bemannad reception.

Checklistor

Funktionsrätt Stockholm län har sammanställt en lista med länkar över lagar, regler och riktlinjer som offentliga myndigheter har i uppdrag att följa. Syftet med listan är att underlätta för beslutsfattare i olika processer att göra rätt från början.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

<https://www.regeringen.se/4ae1cb/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/funktionshinder/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf>

Diskrimineringslagen

Bristande tillgänglighet

Normkritik

www.jamstall.nu

Tillgänglighet- och användarvänlighet

Fysisk tillgänglighet

Plan- och bygglagen

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

Boverkets byggregler

<https://www.boverket.se/sv/byggande/tillganglighet--bostadsutformning/tillganglighet/>

Rökfria miljöer

<https://www.mfd.se/verktyg/lagar-och-regler-om-tillganglighet/samhallsplanering-och-byggd-miljo/rokfria-miljoer/>

Digital tillgänglighet

Lagen om digital offentlig service

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181937-om-tillganglighet-till-digital_sfs-2018-1937

Kommunikativ tillgänglighet

Språklagen

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600

Kognitiv tillgänglighet

Skyltning

<https://www.mtm.se/punktskriftsnamnden/skrivregler-och-riktlinjer/skyltar-och-kartor-i-offentlig-miljo/>

Område

Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvårdslagen

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag-201730_sfs-2017-30

Patientlagen

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-frag/patientlagen_H4121100

Kollektivtrafik

Lagen om färdtjänst

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1997736-om-fardtjanst_sfs-1997-736

Lagen om kollektivtrafik

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20101065-om-kollektivtrafik_sfs-2010-1065

Region Stockholms regionala styrdokument

Hållbarhetspolicy

<https://www.sll.se/globalassets/5.-politik/politiska-organ/patientnamnden/2020/26-maj/14.-bilaga---hallbarhetspolicy.pdf>

Policy för delaktighet för personer med funktionsnedsättning

<https://www.sll.se/globalassets/6.-om-landstinget/hallbarhet/socialt-ansvarstagande/policy-for-delaktighet-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf>